

Lovasított csendőrökre vonatkozó ideiglenes határozványok.

A lovak kezelése, vezetése, idomítása és ápolására vonatkozólag a „lovassági gyakorlati szabályzat“, „oktatás a patkolásról“, „egészségügy“, „istálló egészség-tan“ és a „lóllgyekre vonatkozó szabályzat“ című könyvek, valamint a lovassági altiszti iskolák használatára szánt zsebkönyv teljes utbaigazítást szolgáltatnak, miért is mindezen könyvek a lovasított osztályok vezetésére hivatott tiszt urak által a legalaposabban tanulmányozandók és a kellő befolyás részükről érvényesítendő, hogy az alárendelt őrsbeli legénység, az ennek alapján szükséges oktatásban részesíttessék.

Tekintve azonban, hogy a jelzett könyvekben foglalt tárgyalmazatnak, a lovas csendőrt közvetlenül illető része annak idején különösen fog szabályoztatni, szükségesnek találok egyelőre az alábbi pontokban foglalt utbaigazítást szoros mihez-tartás végett kibocsátani.

I.

Öltözék és szerelék.

1. A lovas csendőr öltözetére, felszerelésére, lovának nyergelésére, kantározására és mállházására nézve egyelőre a honvédség részére megállapított szabályzat mérvadó, — tekintve azonban a csendőrségnél meglevő egyes eltérő felszerelési czikkeket, e tekintetben a következőket rendelem :

a lovasított csendőr rendszeresített szerelvényét és pedig nyáron a következőkép hordja :

2. a kardkötő a zubbony alatt aként kötendő a derékra, hogy annak első hordszija, a bal felső czomb irányában lógjon és a kard szurlapja a zubbony alsó részétől 1 emterre feljebb essék, — a hátulsó hordszija aként csatolandó, hogy a kard általa egyenletes helyzetben tartassék.

3. A zubbony fölé csatolandó derékszija először a szurony hüvelytáska és pedig a derékszija nagy csatja mögé, ezután pedig a tölténytáska huzatik fel.

4. A szuronyhüvely alsó vége mindenkor a kard hátsó hordszijaán alkalmazott szijkarikába huzandó és így a kardhoz füzendő.

5. Télen, valamint esős időben a csendőr összes szerelvényét a köpeny felett akép hordja, hogy az előbb elrendelt módon igazított és közvetlenül a köpenyre csatolt kardkötőt a derékszija takarja.

6. Az egyéb szerelések hordmódját az öltözeti és felszerelési szabályzat állapítja meg, miért is jövőre és akkor, amidőn a csendőr forgópisztolyal fel lesz szerelve, a karabély a lovon teljesítendő szolgálatnál a derékszija-hoz csatolandó.

7. A ló szerelék felillesztése a lóra a hivatott szabályzat szerint eszközöltetik s meghagyom, hogy a szakasz-parancsnok urak e tekintetben befolyásukat érvényesítsék és körülményeik alkalmával a szükséges helyreigazításokat eszközöljék s ily alkalmakkor az e célra szükséges szereléseket mindenkor magukkal vigyék.

8. A teljesen felszerelt csendőr szolgálatba még elviendő szereléseit következőképen helyezi el:

A jövőre gyalog és lóháton is, mindenkor elviendő

szolgálati, illetve oldaltáskába

- a) a szolgálati és nyomozó könyvecske, egyéb irományok és a levéltárca,
- b) a zacskóba rejtett lánczok és lakatok,
- c) egy darab viaszgyertya,
- d) kénköves gyufa, — és
- e) egy kisebb csomag erős spárga.

A jobb málhata-skába:

- a) egy fésű,
- b) egy darab szappan vászonrongyba és a törülközőbe göngyölítve,
- c) a lőfegyver tisztításához tartozó szerelések, ugymint: csavarhuzó, vászon és posztórongy.

A jobb málhata-ska fölé egy napra való szánaadag, erre pedig az itatóveder málháztatik.

A bal málhata-skába:

- a) egy lókefe,
- b) egy lovakaró és a patatisztító, mindhárom egy vászon és egy szőrtörlő rongyba göngyölítve,
- c) egy kötény,
- d) az abrakos tarisznya, és
- e) a nyűg.

A bal málhata-ska fölé rendszeresített tokba a forgó pisztoly helyezettetik el.

A patkótáskába: nyáron egy mellső és egy hátsó patára való sarkos tartalék patkó és egy szalma-baréba tűzött 24 drb. patkószeg,

télen a patkók srófós sarkokra berendezve, — ezen felül még 8 éles és 8 tompa srófós sarok és egy sarok csavarkules helyezendő.

A tábori palack szolgálatba csak akkor viendő el, ha ez különösen elrendeltetik, vagy egy huzamosb ideig tartó előre tudott szolgálat ezt különösen igényelné, mely esetben az, az öltözeti és felszerelési szabályzat utmutatása szerint hordandó.

Télen a csendőr felszereléséhez tartozó bundakesztyű a jelszipsinóréhoz hasonló színű zsinegen a karabély hordszíjja alatt a nyakra akasztva viselendő a szárny-parancsnokságoknak kiadandó minta szerint.

A szolgálatba mindenkor elviendő bűrkötőfékszár vége a málhata-skákat összekötő nyakszíjra erősítendő.

9. A gyalog szolgálatra kivezényelt lovas csendőr öltözete és felszerelése csak annyiban különbözik, hogy gyalog, sarkantyú nélkül teljesíti szolgálatát, valamint hogy köpenyegét a gyalog csendőrhöz hasonlóan teszi koszoruba; fegyverzetét illetőleg pedig rendelem, hogy ezen szolgálat teljesítése alkalmával a rendszeresített forgópisztoly othon hagyassék és hogy a karabély a gyalog csendőr hordmódja szerint viseltessék.

10. A karabélytusa kimélése céljából a koszoruba kötött köppenyszij csatja mindég lefelé fordítandó.

II.

A lovak és a lószerelevény gondozása, — istálló-rend.

11. A lovak kellő gondozása magába foglalja: a jó elhelyezést, — a 'kellő táplálást, a megfelelő mozgást és az elrendelt elővigyázati szabályok szigorú betartását.

12. Az elhelyezés tekintetében első sorban a szakasz-parancsnok urakat teszem felelőssé.

13. A lovak egyéb gondozása körül megállapított rendszabályok pontos betartásaért pedig az illető lovas az őrsvezetővel egyetemlegesen és egyenlő mérvben felelős.

14. Ebből kifolyólag rendelem, hogy minden lovas csendőr szolgálatba való elindulását megelőzőleg és onnan történt bevonulása után 1 órára lovát alaposan megvizsgálja és őrsparancsnokának az észlelt legkisebb bajról jelentést tegyen, — és hogy ez utóbbi a szolgálatból megérkező csendőr lovát valamint a külszolgálatba vezényelteteket az eligazításnál a legalaposabban megvizsgálja és a talált legcsekélyebb bajt azonnal megfelelő orvoslás alá vétesse, és büntetés terhe alatt ne engedje, hogy egy nem teljesen egészséges és ép ló szolgálatba vitessék, hanem ily esetben az illető ló szolgálatmentesen hagyandó és irányában a lóügyekre vonatkozó szabályok I. rész 68. §-ban meghatározott eljárás alkalmazandó.

15. Tekintve továbbá a helyes vasalás kiváló fontosságát és azon körülményt, hogy csak is a jó vasalás által jut a ló azon helyzetbe, hogy mind azon szolgálatot teljesítheti, melyre különben testalkatánál fogva képesített, rendelem, hogy mindenütt ott, hol katonai vagy honvéd gyógy — illetve patkoló — kovács rendelkezésre áll, elsősorban ez veendő igénybe, a hol azonban ez lehetetlen volna, mindezek előtt a legügyesebb polgári patkoló kovács kiszemelendő és vele az őrsön levő összes lovak vasalásának kiállítására a szakasz-parancsnok urak közhenjárása mellett szerződés szerinti megállapodás léte-íttessék, melyben tekintetbe véve az őrsön levő lovak patáit, a talaj minőségét a patkolás eljárására vonatkozó rövid utmutatás befoglalandó.

16. A paták ápolása tekintetében az erre vonatkozó szabályok szigorúan betartandók és úgy menetközben, mint pihenés alkalmával is az illető lovas lovának patáját, valamint a vasalást alaposan megvizsgálni és ez alkalommal télen a srófos vas meghúzását és illetve az éles sarkak kivevésének szükségét szigorúan megfigyelni tartozik.

17. Rendes viszonyok közt a lovat minden hat hétben kell ujonan vasalni, azonban a vasalás minden megújítása alkalmával nem szükséges új patkót felverni, de a paták épségben tartására nézve elkerülhetetlen szükséges, hogy ha azok nagyon megnőnek, ismét lefaragtassanak. Hogy az új patkók szükségesek-e, vagy a régiéket verhetők-e fel, ez a talaj minőségétől és a ló járásától függ.

18. Tapasztalat szerint a vasalás minden megújításánál 2 új és 2 régi patkó szükséges, az itteni talajviszonyok általában lehetővé teszik minden patkó kétszeri felverését, és pedig az új vasak a melső patákra verendők; míg a melső patkók, hátsó patkók gyanánt rendszerint felhasználhatók. Ha a patkók már nagyon elkopottak, akkor két ócska patkóból egy új készíttetik.

Ezen eljárást, minden csendőr gazdasági szempontból, saját érdekében is szigorúan szem előtt tartsa.

19. Minden megejtett vasalás egy az őrsön vezentendő, s mellékelt minta szerint rovatozott 4 iv papírból álló, és kék borítékkal ellátott jegyzékben a legpontosabban azonnal bevezetendő és nyilvántartandó.

Lóvasalási (patkolási) jegyzék

a fenti őrsön előfordult lóvasalás vagy patkó ujtásról.

A lovas		A ló				Vasaltatott								A vasalásért kifizetett összeg	Megjegyzés.	
rendfokozata	neve	anyakönyvi	avatási	a vasalás		első	első	hátsó	hátsó	Ki által és hol?	ft	kr.				
				jobb	bal	jobb	bal									
		száma	hónapja	napja	l á b a											
						új	régi	új	régi	új	régi	új	régi	patkóval		
cz. őrsvezető	Pál Ignác	593	374	1882	január	15	1	1	—	—	1	—	1	N. N. polgári kovácsmester által Dorosmán	—	60
pr. csendőr	Csont Mózses	463	258	1882	február	1	—	1	—	1	—	1	—	N. N. cs. k. gyógykovács által Szabadkán	—	40

20. Minckutána a lóvasalási költségek az illető lovasított csendőr tömege rovására megtérítetnek, úgy az őrsök havonként az előfordult, megtörtént vasalásokról a szárny-parancsnokságokhoz ezen jegyzék alapján egy kimutatást terjesztenek be, — melyben a lónak anyakönyvi és avatási száma, lovasának neve és a végbevitt vasalás módja és ideje feltüntetendő. Minta a lóvasalási, patkolási, jegyzék. Ezen kimutatás alapján az esedékes összeg az őrsnek nyugta mellett kifizetés végett a szárny-parancsnokság által megküldetik.

21. A szabályszerű tartalék patkók és pedig úgy a nyári mint a téli hónapokra való beszerzése tekintetében a szakasz-parancsnok urak a kellő rendelkezéseket azonnal megtegyék és gondoskodjanak, hogy úgy a tartalék patkóknak mint a szegeknek fölhasználása esetén pótlása azonnal eszközöltessék.

22. Az őrs lovai között előforduló minden betegségi eset a szakasz-parancsnokságnak azonnal bejelentendő.

23. A beteg lovaknak gyógykezelése 1-ső sorban honvédállatorvos, s ennek nem létében közös hadseregbeli vagy gyógykovács s végre megyei vagy városi állatorvos által eszközölnendő.

24. A beteg lovak rendszeren a szárny- vagy szakaszállomásra bevonandók, kisebb betegségeknel azonban, ha az őrs állomáson állatorvos létezik, a gyógykezelés ott helyt esetről-esetre rendelendő el, ha az őrs állomáshelyén azonban állatorvos nem létezik, ki-sebb betegségekben sinlő lovak a lóügyekre vonatkozó szabályzat 68. §-ban foglat utmutatás szerint az őrs legénysége által is gyógykezelendők, — miről a szakasz-parancsnokságnak azonnal jelentés teendő és a foganatba vett gyógykezelés tekintetében az utasítás kikérendő.

25. Ha az őrsön egy ló elhullott, az eset azonnal a szakasz-parancsnokságnak táviratilag jelentendő. A hulla egyelőre az istállóból kiviendő s egy fedett helyre helyezendő; hol mindaddig marad, míg az evégre kiküldött bizottság a hulla megvizsgálására és esetleg bonczolására meg nem érkezett, s a további intézkedéseket meg nem tette.

26. A bizottság által minden körülmények között felveendő jegyzőkönyv a lótiigyekre vonatkozó szabályok 97. §. értelmében az N. minta szerint szerkesztendő, azon esetben, ha az illető őrsön állatorvos nem volna, úgy a szakasz-parancsnok ur kötelességévé teszem már kiszállását megelőzőleg kellőleg intézkedni, hogy a bizottság működési helyéhez legközelebb lakó állatorvos a kitzűzött időre rendelkezésre álljon.

27. A beteg lovakról épen úgy mint a beteg legénységről, minden lovasított őrs gyengélkedők könyvét az alábbi minta szerint tartozik vezetni:

M. kir. II. számú csendőr-parancsnokság.

I. szárny.

32. számú szt.-tamási lovasított őrs.

Gyengélkedők könyve

a fenti őrs lovairól.

A lónak			lovasa	betegség	nővedékbe jött mint beteg		Beteg marad			Gyógykezelő állatorvos vagy gyógy-kovács észrevétele és aláírása	
anyakönyvi száma	avatási	pr. csend- őr			az őrsön	a szakasznál	a szárnynál	meggyógyult	elhullott		
422	741	pr. csend- őr	Szőke Sándor	jobb hátulsó lábán rugás kö- vetkeztében gyenge sérülés	1882	január 5.	1	—	—	1882 I/21.	Folytonos nedves és hideg borogatás foly- tán állat-orvos segé- lye nélkül lett egész- séges. N. N. őrsparancsnok.
452	724	pr. csend- őr	Sebeházi Lajos	tüdőgyulladás	1882	január 20.	1	—	—	1882. II 4	(Tett intézkedések felsorolandók). N. N. megyei állatorvos.

28. A szükséges lótáp előlegesen, nagyobb őrsőkön 10 nap, kisebb őrsőkön 15 napra és pedig minden hó 1-én és 16-án, illetőleg 1, 11 és 21-én az őrsparancsnok, s ennek távollétében helyettese — s még 2 csendőr által vétetik fel.

29. A felvett lótáp szabályszerű minőség- és mennyiségért, s annak megfelelő elhelyezéseért az átvevők szigoruan felelősek.

30. Háromszori etetésre 4200 gr. zab, 3400 gr. széna szükséges és illetékes.

31. Az etetés rendes viszonyok között reggel 5, délben 1/2 12, és este 6 órakor történjék.

32. Minden itatás előtt kevés széna adandó a lónak és nagyon hideg, jeges víz mint ártalmas ne használtassék az itatásra.

33. A lovak mindég csak a legtisztább istállókba állítandók be, ha ott tiszta jászol nem volna, úgy a lovak az abrakos tarisznyából etetendők, — az itató veder azonban mindannyiszor alkalmazásba veendő.

34. Továbbá egyöntetűség czéljából elrendelem:

a) Minden lónak szerelvénye 3 hason számú 1 1/2 cm. széles cm, hosszú pléhtáblácskával látandó el, melyek egyik a balpofaszij zepén a fej-szij alatt, a 2-ik a nyereglapon balról 6 cm. a kengyelszij-lástól és a 3-ik pedig a pokrócznak egyik sarkába megerősítendő.

12	és 3 kö- nyi-
----	---------------------

A pokrócz összehajtásánál azonban a pléltáblácska mindig a belső részre kell, hogy essék.

b) A lábnyüg végének azon része (hurok) mely a ló csúdra csatoltatik, ócska (szürke) posztóval bevonandó — hogy ezáltal a csúd megsérülése elkerültessék.

c) A lovat, hogy bármikor kényelmesen lefeküdhessen, elegendő hosszúra kell megkötni. — Evégre a vaskarikán keresztül huzandó kötőfékszár végére 8 cm. átmérőjű fagolyó kötendő, mely azonban se élesszögű, se igen nehéz ne legyen, mert különben annak a ló első lábaihoz való ütődése által könnyen sérülés okoztatnék.

A rövidre kötés büntetésre méltó, mert ezáltal a legerősebb ló is hamar tönkre tétetik.

d) Tekintettel a csendőrségi ló terhes szolgálatára, mely szükségessé teszi, hogy a ló nappal is lefeküdhessék és nyugodhassék, az istállóban az állandó alom alkalmazandó — melynél szigorúan arra kell figyelni, hogy az alom fel ne rázassék, szárazon tartassék; és a ganaj az állásból minden ganajozás után azonnal eltávolíttassék.

e) Azon esetben, hogy ha az istálló minősége kivételesen az állandó alom alkalmazására éppenséggel nem volna alkalmas, úgy ennek bővebb indokolása mellett az attól való eltérhetésre vonatkozó engedély a parancsnokságtól kikérendő.

25. Az állandó alom alkalmazásánál következő tartandó még szem előtt:

a) Azon lóállások, melyek agyagburkolattal vannak ellátva, az alom lera-kása előtt 3—4 cm-terre gipsz porral vagy hamuval feltöltendő, a gipszporért esedékes összeg az átalányból lesz kiutalványozandó.

b) Az ős rendszeresített alomszalma illetékéből minden negyedév kezdetén u. m. január, április, július és október 1-én az első havi illeték $\frac{2}{3}$ része, tehát minden ló és állás után 34 kgr. réteg alakulag, hosszában és szélességben, vagy csak szélességben, még pedig egymás ellen rakott kalászokkal, egyszerre a lovak alá almozandó, a fennmaradó $\frac{1}{3}$ azaz lovonként 566 grm. pedig naponta utána szórandó. A 2-ik és 3-ik hónapban ellenben az illetékes alomszalma 1700 grm. naponta utánszórandó.

c) Három hó elteltével az alomalom megújítandó, tehát a régi alom az istállóból kihányandó, minden egyes használatban volt állás gondosan kitisztítandó, az istálló kellőleg kiszellőzendő és a száraz szalma a régi alomból újra felhasználandó, és ha szükséges a gipsz vagy hamuréteg, esetleg az agyagburkolat felső része is megújítandó.

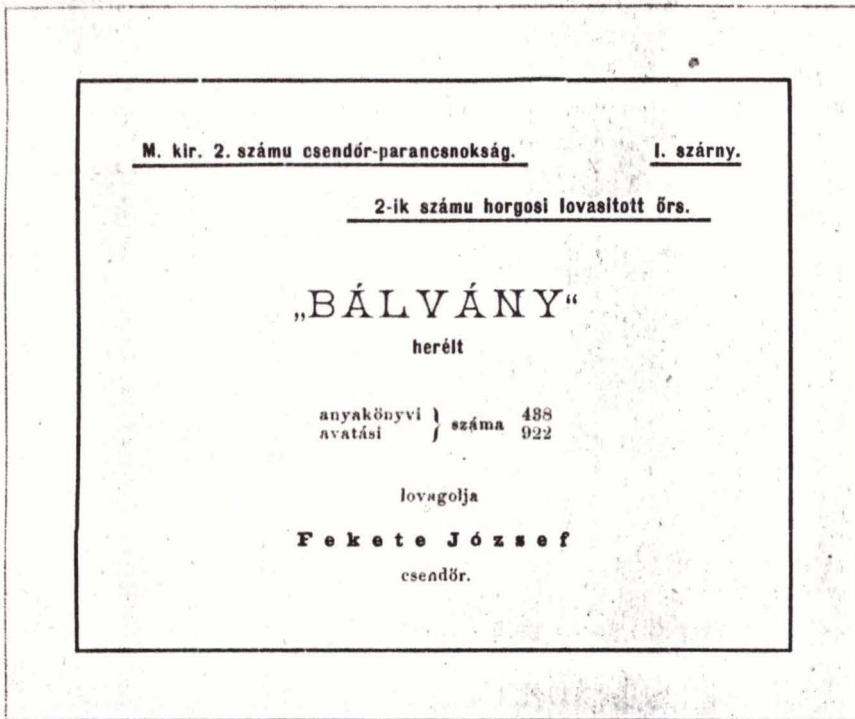
Magától értődik, hogy ezen eljárás alatt a lovaknak az istállóban lenni nem szabad.

36. A lótrágya értékesítéséből befolyó összegnek kizárólag az állandó alom kifogástalan karban tartására és az istálló világításnál előfordult kiadási többlet fedezésére fordítandó.

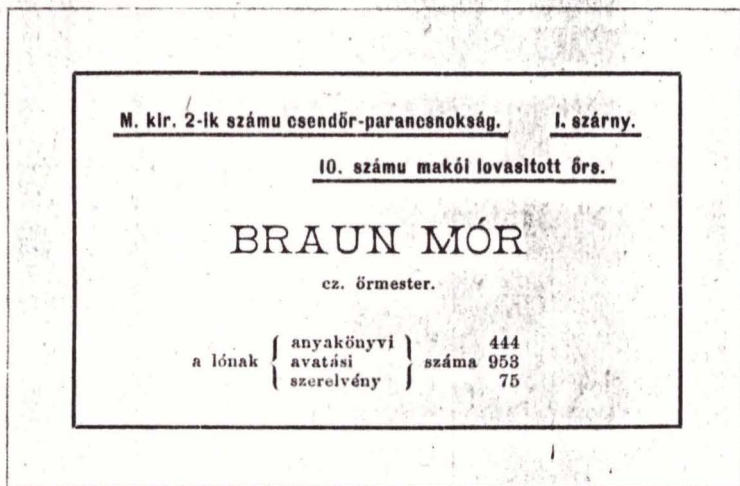
37. Egyben rendelem, hogy a trágyáért befolyandó, valamint az istálló szükségletre kiadott összegek, egyáltalában minden bevétel és kiadás tekintet nélkül az átalány pénztári naplóban szabályszerűen okmányilag kezelendők, megengedem azonban, hogy ha a trágya pénzért értékesíthető nem volna, úgy az cserébe szalmáért különös okmányolás nélkül is oda adható.

38. Az istálló állás oszlopok alsó $\frac{3}{8}$ részei, valamint a válaszrudaknak az oszloptól számított $\frac{1}{4}$ részei fonott szalma kötelekkel csinosan befonandók, ott hol az erre szükséges szalma beszerzése a csendőröknek tulkiadást okozna, megengedem, hogy az ezért esedékes összeget a szakasz-parancsnokságok felterjesztésére a szárny-parancsnokságok az átalányból kiutalványozzák.

39. Minden állás oszlopon a kantárszög fölött 20 cm-terre egy a következő minta szerinti 7 cm. magas és 11 cm. széles zöld papírral szegélyezett táblácska alkalmazandó, melyre a lovas és lónak neve, ez utóbbinak anyakönyvi — és avatási száma irandók.

40. A nyerges kamrában a nyeregbak fölött a fogas úgy helyezendő el, hogy minden nyereg fölött a hozzá tartozó kantár függjön, — a fogas hátsó részére a kantártól balra az alábbi minta szerinti 6 cm. magas és 9 cm. széles táblácska — melyre a lóvas neve — a lónak anyakönyvi — és avatási száma irandó, erősítendő meg.

41. A lószelvény összes vas alkatrészeit, melyek ónozva vannak, meg kell mosni s szárazra törülni — a nem ónozott vasrészek ellenben csak szárazra törletdők s törött bécsi mésszel fényesre tisztítandók.

42. A nyeret mindennap meg kell vizsgálni, a portól, — netaláni sártól jól megtisztítani s minden 14 napban a farészeket tiszta faolajjal bekenni, illetőleg az olajat a fába jól bedörzsölni és a vasrészeket szükségkép vékonyan belakozni, mely célra vaslak használandó, (vaslak beszerzésére vonatkozólag lásd az 1882. évi 760. számú rendeletet.)

43. A fekete szijzserszám az alább leirt terpentinnázzal a barna bőrből készült szijzserszám pedig nyeregszappannal tisztítandó, — s tekintettel a csendőrségi szolgálatra, az összes szijzserszám szükség szerint sótalan zsirral bekenendő.

A terpentinnáz és nyeregszappan készítése és használata.

44. Az előirt terpentinnáz és nyeregszappan készítése a következő :

A fekete szijzserszám tisztítására a terpentinnáz szolgál.

A terpentinnáz alkotrészei :

3 suly terpentin olaj, 1 sulyrész sárga viasz, $\frac{1}{8}$ sulyrész kinrusz. A sárga viasz helyett nem szabad fehérét használni, mert ez stearinnal lévén vegyítve, ezáltal a máz pórhányóvá és szürke szintivé válik.

A máz készítésénél az apró darabokra elvagdalt viaszt egy palaczkba kell tenni és a terpentinolajat reá kell önteni. Közönséges szobai hőmérséknél ezen keverék, ha jól be van dugaszolva, és ha gyakran kevertetik, 48 óra alatt teljesen felolvad. Ezután a kinrusz kevertetik közé, miáltal a máz a közönséges festék keménységét nyeri meg és használhatóvá válik.

Ezen máz elkészíthető egy óra alatt is, ha a viaszot gyenge tűznél felolvasztjuk a terpentinolajat, — de gyulékonyosága miatt csak lassan és csak adagonként a meleg viaszra öntjük és a kinruszt ezután közzé keverjük.

Ezen máz minden időben készíthető, használhatóságára a hőmérséklet nincs befolyással.

Ha a viasz oldatot, sikárolt kövek közt dörgölve elegyítjük a kinruszszal össze, akkor a máz fényesebb és feketébb lesz. Ily alkalommal a kinrusz egy harmada helyett spodiumot is lehet használni, mely a máz feketeségét és fényét növeli anélkül, hogy ily csekély adag a szijak hámlását vonná maga után.

A máz ezen célra készült szelenczében tartatik. Szükséges, hogy a máz jól el legyen zárva, különben a terpentin elpárolog és a por is belepi; kiszáradt és megkeményedett máz terpentinolajjal föleresztve ismét higgá és használhatóvá válik.

A szijat egy kemény kefével — melyet nem mártunk nagyon a mázba be kell kenni, a mázt jól bedörzsölni, ezután kemény kefével egyszerűen fényesre kefélni.

A tisztításhoz semmi különös készülék nem szükséges. A tisztítandó szij felakasztatik vagy kézben tisztítatik.

45. A nyereg-szappan készítéséhez egy 10 csendőrből álló lovas őrs számára szükséges 0.448 klgrm, ($25\frac{1}{4}$ lat) közönséges fekete szappan, 0.284 liter, $\frac{3}{8}$ itcze' $1\frac{1}{2}$ verdung tej.

A szappant késsel a tejbe vakarjuk, hogy így apró darabokban könnyebben olvadjon fel. Az egészet egy lábos vagy serpenyőben tűznél össze olvasztjuk, s ha már teljesen felolvadt, 2—3 citrom levét beléfacsarjuk, és az egészet jól átkavarjuk.

46. A szijzserszámot ezen szappannal következőkép kell tisztítani.

A bőr előbb szappanos vízzel jól lemosatik és árnyékos helyen kiszáritatik, ezután nyereg szappannal folyós állapotban egyenlően bekenetik és 15 percze árnyékba tétetik, ezután pedig posztó — vagy a mi még jobb flaneldarabbal jól le dörzsöltetik.

47. A terpentinnáz ; — nyereg-szappan és sótalan zsir közös használatra a közgazdálkodásból egy egész óra az őrsparancsnok felügyelete alatt készítenendő, s felelőssé teszem őt továbbá azért is, hogy ezen tisztító szerekből mindig megfelelő mennyiség legyen az őrsön készletben a nyerges kamrában elhelyezve.

48. A fark rendszerint minden 4 hónapban a csánk magasságában lenyirandó, mi tekintetben mindannyiszor a szemlélt szakasz-parancsnok ur bevirandó, ki- nek jelenlétében ezen farkmegrövidítés eszközendő.

49. A fülek szélein túl kiálló és az orron, valamint a szemeken levő szőrö- ket lenyirni tilos.

50. A csülök-csuklyóban levő szőrök pedig csak akkor nyirandók, ha tulságo- san hosszúak.

51. Végül pedig hangsulyoznom kell, hogy minden alkalom felhasználta- sák a lovak kellő gondozása körül fennálló szabályok alapos oktatására, és minden csendőrnek szeme előtt lebegjen ama tapasztalati tény, hogy csak is a haszontalan lovas nem gondol lovával, a derék és jellemes ember lovát szereti és minden körül- mények között előbb gondoskodik róla, mint saját magáról.

52. A rossz bánásmód a legjámborabb lovat is rossz indulatúvá teszi, a csö- könyös pedig ez által még makacsabb lesz, — az, a ki lovát szereti, ragaszkodását is könnyen megnyeri és pedig gyakorta simogatás, nevével való szóllitgatás és gon- doskodó jó akaratu bánásmód által.

Gondolja és fontolja meg jól minden csendőr, hogy lovának ép állapota, jó indulata és gyors engedelmességétől függ gyakorta a lovasnak élete, egészsége vagy testi épsége.

III.

O k t a t á s.

53. Tekintettel azon körülményre, hogy egyrészt a lovasított csendőrök kö- zött még sok gyenge lovas is van, másrészt azonban hosszan tartó szolgálat következ- tében a lovak a szár és ezomb iránt könnyen érzéketlenek lesznek, a lovardabani ok- tatásra kiváló gond fordítandó és az lehetőleg gyakran előveendő.

54. Tekintve tehát, hogy a lovardai oktatás főcélja a lovak összeszedése és engedelmességre való szoktatása, azok csak egészen rövid ütemekben hajlított fejvel és rövid fordulatokban lovagolandók.

55. Az oktatásnál legelső sorban szilárd és mély ülésre, szabályszerű kéztar- tásra, illetőleg vezetésre kell a legnagyobb figyelmet fordítani.

56. A nagykörbeni lovaglásra ninc az előbb jelzettek elsajátítására igen hasznos oktatásra, főszóly fektetendő, mert ugy a lovak hajlítását, mint a lovas kellő vezetését feltételezi.

57. Alapelvül szolgáljon továbbá, hogy minden lovaglási oktatásnál a kard és forgópisztoly használati módja alaposan és szabályszerűen gyakoroltassék.

58. Különös szóly fektetendő arra, hogy a lovak a sorból minden jármódban határozottan és minden habozás nélkül ki menjenek, — ennek oktatására a következő szolgáljon irányadóul :

minden lovarda lovaglás után a lovasoknak egyenként ki kell lovagolniok az arcvonalból.

Ha valamelyik ló a sor közelébe érve afelé zárkozni akar, akkor az illető lovasnak többszóly a sor elé ki kell lovagolni és ha a ló készségesen tovahaladt, a sortól távolabb eső ponton leszállni.

59. Minden lecke végén az oktató egy-egy lövést tegyen.

A pisztolyt eleinte a lovaktól elfordítva és azokhoz nem igen közel kell elszótni.

A lovak lövés után az oktató felé lovagolandók ki, még néhány lépést hát- rál s lassanként magát utóléretvén, megáll és a lovaknak hizeleg, esetleg zabot ad.

Ha lovak már többé nem félnek, akkor mialatt azok állnak, előttük és mögöttük teendő a lövés.

Végre minden lovas maga is löjjön, a pisztolyt azonban nem szabad igen közel a ló fejéhez tartani.

Ha valamely ló ezen gyakorlat alatt nyugtalankodik, azt megbüntetni nem szabad, miután nyugtalanságának oka nem roszakarat, hanem félelem.

60. Akadályokon való áthatolásának oktatása csak is a tiszt uraknak van megengedve, kiknek kötelességévé teszem mindannyiszor, a midőn ezt a talaj minősége megengedi, a gyakorlati szabályzat I. rész 3. szakasza, 39—44. §. értelmében azt a legnagyobb ovatossággal oktatni.

61. Ha azon eset fordulna elő, hogy egy vagy másik ló gyökeres helyreidomítást igényelne, úgy az ilyen ló a szakasz, esetleg a szárny székhelyére berendelendő és itt az illető parancsnokság közvetlen felügyelete alatt az idomítás eszközlendő.

62. Gyenge lovasoknak a lovaglásban való alaposabb bevezetése céljából a szakasz- és szárny-parancsnokságok kötelessége léend a szolgálati viszonyokhoz mérten az illető lovast berendelni és egy rendszeresebb oktatásban részesíteni.

63. Végül utasítom az összes alosztályokat, hogy addig is, míg a lovasított csendőrség részére szerkesztendő szabályok megjelennek, az őrsön levő szolgálati könyvekből a lovasságra vonatkozó szabályokat, de kiválóan a lőtűgyekre vonatkozó szabályok alábbi §§-aiból mindentűt a legalaposabb iskolázás tartassék és pedig:

a szolgálati lovak gondozása és ápolása általában,

a lovak tisztogatása,

a lovak etetése,

a lovak mozgása,

hátas lovak vasalása,

eljárás a vasalásnál,

a vasbaverő lovak vasalása,

a lovakkal való bánásmód a vasalásnál,

a lovak nevezetesebb betegségei. Óvrendszabályok ezek meggátlása és gyógyítására,

óvintézkedések a ló betegségeknek a lóápolókra való ragályozása ellen.

IV.

S z o l g á l a t.

64. A járőr menetűteme rendes viszonyok között mindég a lépés.

Minden lovas járőr, az eligazításnál, az őrsparancsnok által még különösen figyelemztetendő a szabályszerű csendes és nyugot ütemre, melyből szolgálata alatt esetleg előforduló csak is válságos mozzanatoknál szabad eltérnie.

65. Egy mértföldnyi, illetve 7.5 kilomaternyi menetre 70—80 percz számítandó.

66. Rendes viszonyok között minden órai menet után 10 perczre a lóról le kell szállani, a hevedert megereszteni, nyeret igazítani és esetleg észlelt egyéb hiányokat helyreállítani.

67. A lovas csendőrnek szolgálata teljesítésénél elvül szolgáljon, hogy mind azt a terépet, melyet a gyalog csendőr bir átkutatni, azt ő is leportyázni képes legyen, és hogy lovát annyira kell uralnia, hogy az őt, csendőr szolgálatának teljesítésében legkevésbé se akadályozza.

68. Figyelemztetűl szolgáljon továbbá, hogy mindazon esetekben, a midőn a csendőr lováról leszállni és azt másra bizni kénytelenítettik, ezt csak teljesen ismert és megbízható egýenekkel szemben eszközölheti, miután lováért a csendőr mindenkor

felelős marad és csak igen rendkívüli fontos, valamint szerfelett sürgős esetekben szabad kivételesen ezen elvtől eltérnie.

69. A kijelölt úrjárat leportyázásánál általános utmutatásul szolgáljon, hogy oly tereptárgyakat, melyeket a csendőr az előbb mondottak daczára, ugymint: szőlők, tulságosan sűrű cserjék stb. lóháton leportyázni eléggé alaposan nem volna képesítve, — azokat gyalog kutatja át.

Tekintve, hogy a jelzett tereptárgyakról az illető járőrnek tudomással kell birnia, kötelességének ismerje ily esetekben az egész járlatot szakaszokra beosztani és mindenütt, hol ily gyanus és csak gyalog tüzetesen átvizsgálható tereprész létezik, egy ahoz légközelebb eső biztos tanyát vagy egyéb helyet kiszemelni, hová lovát eme gyalog szolgálatának idejére beállithatja.

70. A szolgálat keresztülvitelének módjára nézve még szükségesnek tartom az alább jelzett utmutatást kibocsátani, megjegyezve azonban, hogy ezen pontok csak is általános irányításként szolgáljanak és hogy a csendőrségi szolgálat sajátlagos viszonyaiban rejlik, miszerint az előforduló különféle eseteket tekintetbe véve, egy minden körülmények között mérvadó határozott szabályt alkotni nem lehet.

1) A járőr mindkét lovasa egyenlő magasságban egymás mellett halad, akadályok esetén egyik a másik után lovagol, mindkét esetben azonban oly távolságban egymástól, hogy halk hangon beszélve értekezhessenek, és, hogy esetleg kardjuk használatában egymást ne gátolják, hogy tehát eme két követelménynek megfelelőhessen: 2 egész 4 lépésnyi távközökkel lovagol egymás mellett a járőr két lovasa.

2) Portyázás és járőrködés lóháton rendszerint kivont karddal történik, ha azonban a járőr községeket, házesoportokat nem érint, nagyobb számú néppel nem találkozik és főképpen ha a közbiztonsági viszonyok nagyobb elővigyázatot nem követelnek, — a kard elrejtethető, magától értetődik azonban, hogy ily helyzetben bárkinek is a megállítása, illetve igazolásra való felszólítása tilos, miért is ezt megelőzőleg a helyzethez viszonyított fegyver megragadandó.

3) Veszélyes viszonyok között és oly helyeken, a hol az elővigyázat fokozatos mérvben szükséges, — továbbá veszélyes foglyok kísérésekor, vagy üldözések alkalmával a lovasított járőr megragadott forgópisztolylyal teljesíti szolgálatát.

4) Községek leportyázása mindég gyalog történjék. Ezen célból a járőr a lovakat a községhezánál vagy a birónál az istállóba beállitja, lekantározza, a kötőfékszíjjal megköti és a hevedert megereszti. Ezután a forgópisztoly kitirítendő, az összes töltények ugy az oldaltáská, mint a töltények kimélése céljából, papirba göngyölve az oldaltáskába elrejtendők, a forgópisztoly pedig tokjába téve, a nyergen hagyandó. Ennek bevégeztével a csendőrök a csatlót megeresztve, a karabélyt megragadják, a szuronyt feltűzik és a fegyvert a gyalogcsendőr számára előírt hordmód szerint változva a községet gyalog leportyázzák. A portyázás bevégeztével magokat ismét az előbbeni állapotba helyezik.

5) Ha egy, több gazdasági melléképületekből álló elszigetelt pusztát átvizsgálása válik szükségessé a csendőr járőr, feltéve ugyanis, hogy annak tulajdonosában vagy ispánjában teljesen megbizhatik, éppen ugy jár el, mint az egy község leportyázása alkalmával körülíratott, — és a lovakat a tanyának egy tiszta istállójába állitva, azokat egy megbizható egyén felügyelete alá helyezi.

Ha azonban ezen puszták lakói előtt teljesen ismeretlenek, vagy a környékben gyakrabban fordultak elő közbiztonsági zavarok, vagy éppen rablók, gonosztevők, vagy egyéb törvénytörők otléte feltételezhető, — akkor a járőr lovait vagy már a legközelebbi megbizható pusztán visszahagyva, ezen helyiséget gyalog portyázza le, vagy pedig ha ez már lehetséges nem volna, akkor a bevezetésben jelzett gyanus pusztát, csárdát, tanyát stb. a legnagyobb elővigyázattal megközelíti, a lovakat egy fedett helyre állitja, megnyügözi és lehetőleg még egy tárgyhoz köti és azután mint gyalog-őr folytatja működését. Kivételesen és egyes esetekben az utóbb jelzett gya-

nus helyeknek rögtön meglepése is sikert fog eredményezhetni, miért is azon eljárás nincs egészen kizárva, miszerint a járőr kivált nyomban való üldözésnél sebes ütemben a tanyára belovagol, a lóról leugrik és lovát a legközelebb kéznél levő alkalmas tárgyhoz akasztva, a kutatást rögtön megindítja.

6. Elvül szolgáljon továbbá, hogy a lovas csendőrnek az erdőt is lóháton kell leportyázni, e tekintetben a következők szolgáljanak tájékozásul:

Az erdőben való behatolást megelőzőleg a járőr pisztolyt ragad és ezen fegyverrel teljesíti ott szolgálatát.

Oly erdőben, melynek talaja cserjével van fedve, az elővigyázat megketőztetendő.

Az erdőbe csak azon esetben hátol be a csendőr gyalog, hogyha annak sűrű aljázata és szakadékos terepe az alapos átkutatást lóháton lehetetlenné tenné, vagy pedig hogyha biztos tudomása volna, hogy ott fegyveres csavargók vagy rablók tartózkodnak, ez esetben lovát vagy már a legközelebbi biztos tanyán beállítja, vagy pedig a helyzet különös sürgősségét feltéve, lovával az 5. pontban jelzett módon jár el és az erdőt gyalog kutatja át.

7. Ha egy két csendőrből álló járőr egy gyanus egyént megállít és a járőrvezető azt igazolványának előmutatására felszólítja, úgy a második csendőr, aszerint, a mint kivont karddal vagy megragadott pisztolylyal portyázott, a megállítottat oldalt véve a kezében levő fegyverrel féken tartja, a járőrvezető pedig az esetleg kezében levő pisztolyt hengerével a bal markába helyezve, vagy kardot csuklójára leeresztve, jobb kezével az igazolványt átveszi.

8. Ha kivételesen a megállítás és igazolásra való felszólítás egy csendőr által eszközzendő, úgy ő, az előbbi pontban a járőrvezetőre nézve körülírt eljárást alkalmazza.

9. Ha egy járőr több egyént egyszerre kell, hogy megállítson, akkor eljárása annyiban változik, hogy a járőrvezető a megállítottakat háttal magafelé fordítja és az igazolványok átvizsgálása végett őket egyenként szőlítja elő, a második csendőr pedig minden körülmények között pisztolyt ragad és az illetők minden mozdulatát a legéberebb figyelemmel kísérvé őket, az előbb jelzett helyzetben féken tartja.

10. Ha a letartóztatás szabadban történik és tekintettel a vidék jellegére, valamint az illetők veszélyességére, a letartóztatottak megbilincselése válnék szükségessé, úgy ez a következőkép eszközzendő:

azalatt míg a második csendőr a letartóztatottakat megragadott fegyverrel féken tartja, a járőrvezető fegyverét elrejt, a lóról leszáll és a csikózablászárát a ló nyakáról lehuzva azt másik csendőrnek átadja és most a megbilincselést eszközli, — megjegyeztetik, hogy kettőnél többet megbilincselni szabadban rendesen nem lehet, hanem ily esetben a letartóztatottak megragadott pisztolylyal a legközelebbi helységhez kísérendők, hol azután azok megbilincselendők. Letartóztatott és megbilincseltek egyének kivont karddal kísérendők, megneve bilincseltek pedig pisztolylyal.

11. Ha egyik csendőr lova szolgálatképtelen és vezetőklő az őrsön rendelkezésre nem áll, úgy a járőr második csendőre is gyalog vezénylendő szolgálatba.

12. Az eddigi rendelkezésektől eltérőleg meghagyatik végül, hogy a kitzűött nagyobb pihenő alkalmával — mely célra 4 órai idő szabandó ki — a ló teljes és alapos gondozás alá veendő s ennél fogva lenyergelendő.

V.

Egyéb megjegyzések.

71. A lovardai oktatás megfelelő keresztül vitele céljából rendelem, hogy minden őrsállomás helyen, az őrs laktanyához lehetőleg közel — mire főleg súly fektetendő — egy a lovaglásra alkalmas hely a község előjáróságával egyértőleg

kiszemelendő és hogy egyrészt a korlátok pótlása céljából, valamint másrészt, hogy a lovak lebegő tárgyakhoz hozzá szokjanak, minden órs 4, két méter hosszú póznára feltűzött körülbelül egy méter hosszú és félméter széles veres színű lobogókat beszerezzenek.

Ezen lobogókért esedékes összeg a szárny-parancsnokságok részéről az általányból kiutalványozandók.

72. A kard- és szuronyvívás alapos begyakorlása végett egy körülbelül 2 méter hosszú vivó pózna az általányból szerzendő be, mely pózna felső vége a használatba vételt megelőzőleg egy erős csomó vászon és posztórongygyal beborítandó, hogy az oktató részéről a csendőrré intézett és kellőképp nem fedezett dőfés a tanonczt meg ne sértse.

73. Rendelem továbbá, hogy a rendszeresített bőrkötőféken kívül még minden csendőr, lova részére egy kenderkötőféket szerezzen be az előbbinek kimélése céljából, megjegyezvén, hogy eme kender kötőfék, mely befeketitendő, kizárólagosan csak az istállóban használandó.

74. Azon célból, hogy a csökönössé vált lovak helyre idomíttathassanak, valamint hogy a gyengébb lovasok alaposabb lovaglási oktatásban részesíthetessenek intézkedni fogok, hogy minden szárny két, a szakasz pedig egy-egy csikófék szereléssel és kordázási készülékkel láttassék el, és továbbá, hogy a lovardai gyakorlatoknál is elrendelt tüzelés foganatba vétethessék, a kellő lépéseket megteendő, hogy minden ló után 10 gyakorlati forgó pisztoly töltény rendszeresíttessék.

75. Az istálló-lámpáktól eredhető istálló égések meggátlása céljából rendelem:

1. Az istálló-lámpa felakasztásához minden órsön két darab, a lámpa hátsó részén levő fűlcsek nyílásának megfelelő szélességű kamós szeg alkalmazandó s a lámpa minden alkalommal mindkét szegen függjön.

2. Még nagyobb elővigyázat céljából minden lovas órsön az istálló-lámpa alá egy felálló szélű s így folyadékot tartani képes pléhtálca szerzendő be az órs elszállásolási általányából s az aként szegzendő a falhoz közvetlen a lámpa alá, hogy ez ugyszólván benne álljon s az olaj, esetleges kiömlése esetén, a tálcában felfogassék.

Ezen tálcza a lámpa talpának alakjához olyképp legyen idomítva, hogy annak minden oldalánál 4 cmterrel szélesebb legyen és hogy szélei 3 cmtr. magasok legyenek, a lámpa pedig csak oly mélyre állítandó bele, hogy ajtaja kinyitható legyen.

3. A tálcza legfeljebb 40—50 krajczárba kerülhet.

4. A lámpáknak általános felügyeletét a legnyomósabban hangsúlyozván, meghagyom, miszerint takarodó után annak lángja megfelelőleg lecsavarandó, hogy egy részt tulégése lehetetlen legyen s az istállóban csak éppen annyi világosság derengjen, hogy szükség esetén az ott levő egyes tárgyak megkülömböztethetők legyenek, és így a lovak nyuvása is inkább biztosíttassék.

Végül megjegyzem, miszerint a lámpa felfüggesztésére már oly hely szemelendő ki, a melyről az istálló megvilágítása a lehető legjobban eszközöltetik ugyan, de tűzveszély is biztosan mellőzve legyen.

Könnyen égő anyagokat a lámpa alá helyezni szigorúan tilos.

Az általány rovására bevásárolni rendelt tárgyak beszerzése természetesen csak az általány összegek tekintetbe vételével és egymás után eszközözendők.

T ö r ö k ,
ezredes.

TÁRGYMUTATÓ.

(A számok az illető pontokat jelzik.)

Á polása a patáknak	16	Itatásra hideg víz nem használandó	32
Állatorvos megszerzése	26	Istálló tiszta legyen	33
Abrakos tarisznya használata	33	Jászol tisztasága vizsgálendő	33
Állandó alomtól eltérése engedély	34	Itatásra vászon veder	33
Állandó alom alkalmazása	35	Istálló oszlopok befonása	38
Alom állandó alkalmazása	35	Járörködés kivont kardal	70
Akadályokon való áthatolás lovon	60	Istálló lámpa felillesztése	71
B undabőr kesztyű hordása	8	Istálló égés meggátlása	75
Beteg ló azonnal jelentendő	14	K antározás és nyergelés	1
Beteg lovak gyógykezelése	23	Kardkötő felcsatolása	2
Beteg lovak bevonása	24	Karabély derékszijhoz csatolandó	6
Boncz jegyzőkönyv felvétele	26	Kesztyű (bundabőr) hordása	8
Bizottságilag bonczolandó elhullott ló	26	Kötőfékszár hová kötendő	8
Bizottság lótap átvételénél	28	Köpenyszij csatja miként hordandó	10
Befonása istálló oszlopoknak	38	Koszoruba kötött köpenynél a csat hordása	10
Bánásmód lovakkal	52	Költség megtérítés vasalásért	20
Bilincselésnél eljárás	70	Kard és pisztoly használata	57
C sudók nyírása	50	Kard a járörködésnél	70
Csendőr felelős a lóért	68	Községek átportyázása gyalog	70
Csikófék készülék	74	Korlátok lovardai jelzése	71
D erékszij felcsatolása	3	Kötőfék (kender) beszerzése	73
Derékszijhoz karabély hozzácsatolandó	6	Kender kötőfék beszerzése	73
E ssőben szerelvény hordása	5	Kordázási készülék	74
Eszközök lószelvény helyreigazításához	7	L ovas csendőr öltözete felszerelése	1
Elhelyezése lovaknak	12	Lovas csendőr felszerelése nyáron	1
Elhullásnál (ló) eljárás	25	Lovas csendőr felszerelése télen	5
Etetés mikor történjék	31	Lószelvény felillesztése	7
Erdők átkutatása	70	Lószelvény helyreigazítása	7
Eljárás bilincselésnél szabadban	70	Lovas csendőr felszerelése gyalog szolgáltb.	9
Égés meggátlása istállóban	75	Lovak idomítása	11
F elszerelés lovas csendőröknek nyáron	2	Lovak elhelyezése	12
Forgony pisztoly elhelyezése	8	Lovak gondozásáért őrspar. felelős	13
Felszerelés lovas csendőrnek gyalog szol- gálatban	9	Lovak elindulásakor vizsgálándók	14
Felelősség lótap minőségért	29	Ló baja jelentendő	14
Fagolyók kötőfékszárakra	34	Ló betegség szakasznak jelentendő	22
Forgony pisztoly használata	57	Lovak (betegek) gyógykezelése	23
Felelőssége a csendőrnek a lóért	68	Ló elhullásnál eljárás	25
Fellépése lovasnak szolgálatban	70	Ló gyengélkedő könyve	27
G ondozása lovaknak	11	Lótap felvétele	28
Gyógykezelése beteglovaknak	23	Lótap átvételi bizottság	28
Gyengélkedők könyve lovakról	27	Lótap minőségért ki felelős	29
Golyók kötőfékszárakra	34	Lótap napi adag sulya	30
Gipszpor vagy hamu alkalmazása	35	Lószelvény számozás	34
Gyalog portyázandó községekben	70	Lábnyüg posztóval bevonandó	34
Gyanusok megállítása	70	Lovat röviden kötni tilos	34
Gyakorlási történet lovardában	74	Lótáblácskát istálló oszlopon	39
H amualkalmazás alomnál	35	Lószelvényen táblácskák	40
Helyreidomítása lovaknak	61	Lófark nyírása	48
I tatás előtt széna adandó	32	Lovarda oktatás	53, 54, 55
		Lovaglás nagy körben	56
		Lovak sorból kiindítandók	58
		Lövéshez lovak szoktatandók	59
		Lovak lövéshez szoktatandók	59
		Lovak helyre idomítása	61